

Inrichtingsplan natuurzone- buitenplaats Bredevoort

Inrichtingsplan natuurzone- buitenplaats Bredevoort

Opdrachtgever:

Gemeente Aalten
I.J. van der Hoogte
Postbus 119
7120 AC Aalten

Tel.: 0543 49 31 52
Fax: 0543 47 59 85
e-mail: i.vanderhoogte@aalten.nl

Opdrachtnemer:

Eelerwoude
Mossendamsdwarsweg 3
7470 AB Goor
Postbus 53

Tel.: 0547 26 35 15
Fax: 0547 26 33 15
e-mail: info@eelerwoude.nl
www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer:	2655
Datum:	November 2009
Projectleider:	René Nijmeijer
Opgesteld door:	Francien van Gils
Gecontroleerd door:	René Nijmeijer
Paraaf controleur:	

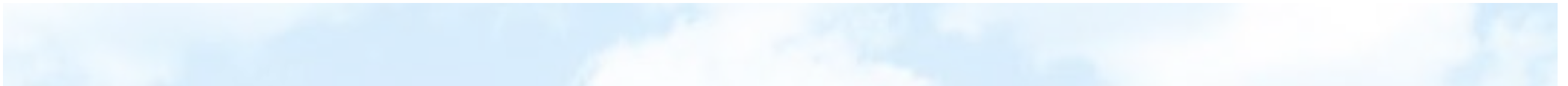
Inhoudsopgave

1. Inleiding

1.1	Vraagstelling	1
1.2	Plangebied	1
1.3	Van Masterplan tot inrichtingsplan	1
1.4	Programma van eisen	1

2. Historische vestingstad Bredevoort als toeristische parel

2.1	Het weidse zompige moeras	5
2.2	Van vestingpark tot natuurlijk beekdal	5
2.3	Paden en zichtlijnen	13
2.4	Buitenplaats op het snijvlak van park naar openheid	15
2.5	Effecten op flora en fauna	17
2.6	Conclusies en aanbevelingen	19

Figuur 1, Plangebied

1. Inleiding

1.1 Vraagstelling

Maken van een inrichtingsplan voor de “parkzone” ten noorden van Bredevoort (Masterplan, paragraaf 5.3). In het plan dienen de gewenste ontwikkeling van de toekomstige buitenplaats integraal te worden meegenomen, en de inpassing van extra rood die bovenop het hoofdgebouw noodzakelijk is ter exploitatie van de buitenplaats. Ook de gewenste natuurontwikkeling rond de Schaarsbeek wordt in het plan betrokken.

Het inrichtingsplan heeft als doel om de verschillende keuzes die in het plangebied spelen inzichtelijk te maken en te beargumenteren. Op deze manier kan (op bestuurlijk vlak) een weloverwogen afweging voor de toekomstige ontwikkeling het gebied worden gemaakt.

1.2 Plangebied

Het plangebied wordt aan de zuidzijde begrensd door de Vestinggracht van Bredevoort en aan de noordzijde door de Schaarsbeek. De oostgrens wordt gevormd door de Pastoorsdijk en de westgrens door de Bolwerkweg. Nevenstaande figuur 1 geeft het plangebied weer.

Bij de ontwikkeling van het gebied zijn naast de gemeente Aalten en de ontwikkelaar en eigenaar van de buitenplaats (WBC Projecten, respectievelijk ‘De Heerlijkheid BV’), ook het Waterschap Rijn en IJssel en Staatsbosbeheer betrokken. Het populierenbos ten noorden van de Ooievaarsdijk is eigendom van Staatsbosbeheer en de Schaarsbeek en aangrenzende oevers is in eigendom bij het waterschap. Daarnaast ligt er in het gebied een bos dat in particulier eigendom is bij 4 eigenaren.

1.3 Van Masterplan Bredevoort tot Inrichtingsplan

Aan het opstellen van dit inrichtingsplan zijn verschillende planprocessen vooraf gegaan. De volgende documenten vormen dan ook uitgangspunt:

- Masterplan Bredevoort (2004)
- (Ontwerp) LOP Aalten (2007)
- Natuurgebiedsplan en Programma Beheer
- Beleidsdoelstellingen van het waterschap t.a.v. SED-beken
- Waterwijzer Provincie (Model moeraslandbeek)
- Bestemmingsplan Buitenplaats Bredevoort (onherroepelijke fase)
- Beeldkwaliteitsplan Buitenplaats Bredevoort (2003)

1.4 Programma van eisen (concept)

Het programma van eisen is een (letterlijke) weergave van de wensen en eisen, zoals deze door de verschillende betrokken partijen voor het plangebied zijn gesteld.

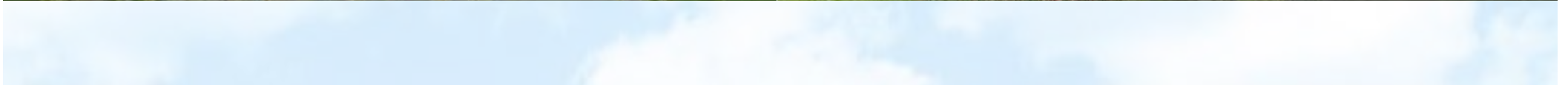
Gemeente Aalten

- Belangrijkste inspiratiebron is de cultuurhistorie van het gebied.
- Vanuit landschappelijk oogpunt onderzoeken of er extra bebouwingmogelijkheden kunnen worden ingepast.

- Ten noorden van Ooievaarsdijk relatie met het landschap versterken (openheid naar het landschap benadrukken).
- Schaarsbeek natuurlijk inrichten (slingerend verloop, natdraszone, moeras).
- Gewenste natuurdoelen afstemmen op de a-biotische opbouw van het gebied (o.b.v. quickscan).
- Inrichting terrein Heerlijkheid moet aansluiten bij inrichting rest van plangebied, maar moet wel meer de uitstraling van een park hebben.
- Ontsluitingsfunctie Ooievaarsdijk handhaven, en aandacht besteden aan het voorkomen van parkeren in het gebied.

Waterschap Rijn en IJssel

- Het peil van de Schaarsbeek moet ongewijzigd blijven.
- Nevengeul wordt niet noodzakelijk geacht. Bij een eventuele nevengeul ten noorden van de Ooievaarsdijk blijven en de Schaarsbeek inrichten zonder dure kruisingen met de Ooievaarsdijk.
- Afvoer van water uit sportvelden Bredevoort via A-watgang moet gegarandeerd blijven.
- Eenzijdig onderhoudspad van 4 meter breed langs Schaarsbeek handhaven.

Staatsbosbeheer

- Bij verandering van SBB eigendom moet deze verandering gebaseerd zijn op een zwaarwegend maatschappelijk belang.
- Bij omvorming van het bosperceel van SBB dienen hoge natuurdoelstellingen (prioritaire natuur) te worden behaald, met een duidelijke meerwaarde voor het gebied.
- Indien deze hoge natuurdoelstellingen niet kunnen worden behaald (waarnaar het naar inschatting van SBB naar uitziet) uitruilen van het perceel van SBB met grond elders, aansluitend op andere eigendommen van SBB. Hiermee moet dan een hogere natuurwaarde gecreëerd worden, dan met onderhavig plan.
- Uitrust is afhankelijk van toestemming van hogerhand en moet plaatsvinden op basis van de complexwaarde,
- Het plan moet passen binnen de kaders van het provinciale gebiedsplan natuur en landschap en de realisatie van de EHS.

Heerlijkheid BV

- Inrichting terrein Heerlijkheid moet aansluiten bij inrichting rest van plangebied, maar moet wel meer de uitstraling van een park hebben.
- Orientatie van de voorzijde van het hoofdbouw richting Ooievaarsdijk handhaven, in verband met de reeds opgestelde architectonische plannen.

- Naast het hoofdgebouw ook extra bebouwing toevoegen, die nodig is ter exploitatie van de buitenplaats. Deze extra bebouwing moet een zekere allure krijgen en mag daarom geen aaneengesloten lint vormen.

Uit het bestemmingsplan voor de buitenplaats (onherroepelijke fase) komen de volgende randvoorwaarden voort, die voor dit inrichtingsplan relevant zijn:

- Locatie van het hoofdgebouw op de buitenplaats ligt vast.
- De hoofdtoegang tot het hoofdgebouw dient te zijn gericht op de Ooievaarsdijk en/of de Kruitorenstraat (Bestemmingsplan)
- De beplanting (met inbegrip van bomen) mag niet aaneengesloten zijn, maar dient te zijn voorzien van openingen (doorzichten) om de visuele relatie met het omringende gebied te behouden.
- De beplanting (met inbegrip van bomen) dient in hoofdzaak te bestaan uit soorten die gebiedseigen zijn.
- Waterpartijen, poelen, vijvers e.d. dienen in oppervlakte ondergeschikt te zijn aan de stadsgracht en de Schaarsbeek.

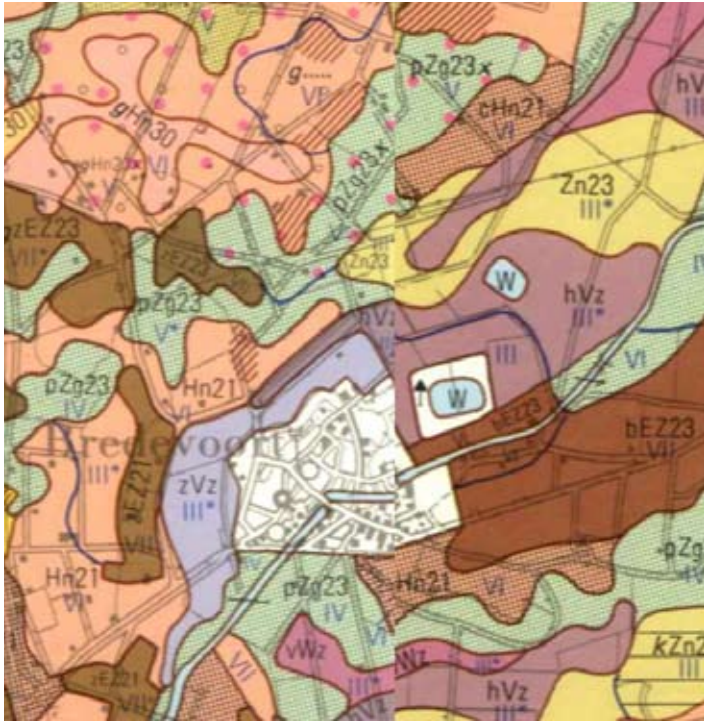

Fig. 2 Bodemkaart

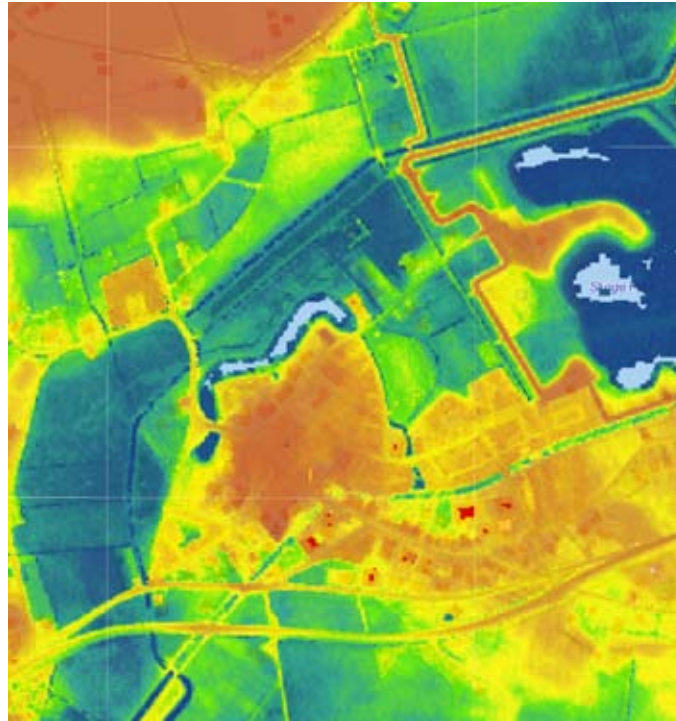

Fig.3 Hoogtekaart

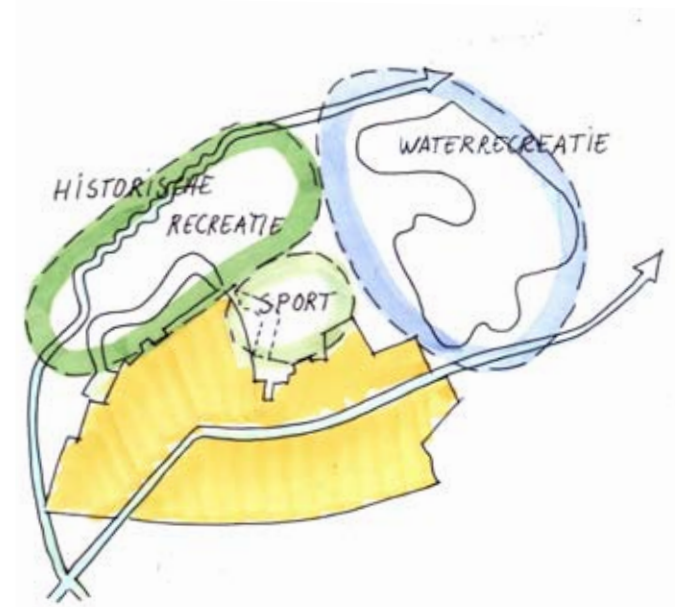

Fig.4 Recreatievormen

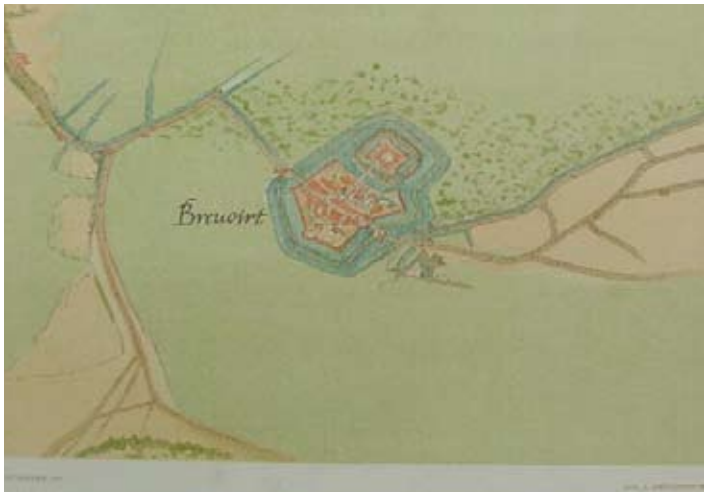

Fig. 5 Bredevoort rond 1557.

Fig.6 Bredevoort rond 1600

Fig.7 Bredevoort.1800, Hottinger-atlas

2. Historische vestingstad Bredevoort als toeristische parel

2.1 “Het weidse zompige moeras”

Bredevoort kent een bijzondere geschiedenis, die van belangrijke recreatieve en toeristische waarde is. Haar naam heeft ze te danken aan haar ontstaan op een brede zandrug door moerasgebied (voorde = ‘doorgang’ of ‘doorwaadbare plaats’). Een goede plek om een kasteel te bouwen en later uit te breiden tot versterkte vestingstad.

Om deze bijzondere geschiedenis voor recreant en toerist herkenbaar te maken, is het belangrijk dat het historische ensemble van vestingwal, gracht en schootsvelden wordt hersteld en versterkt. Het gebied ten noorden van Bredevoort, tegen de resterende vestingwal biedt daarvoor goede potenties. Andere vormen van recreatie zijn al in de stadrand vertegenwoordigd (zie figuur 4).

Het doel van dit plan is om het historische ensemble van vestingwal, gracht en schootsvelden beter beleefbaar te maken. Het contrast wordt versterkt tussen de stad binnen de “veilige” vesting en het “gevaarlijke, ondoordringbare” moeras, de voormalige schootsvelden, buiten de vesting. Het weidse zompige moeras zoals dat rond Bredevoort aanwezig was, vormt op hoofdlijnen het referentiebeeld (zie figuren 5 t/m 7).

De openheid van het plangebied moet aanzienlijk worden versterkt. Het zicht op de vestinggracht en -wal wordt afgeschermd door dichte opgaande beplantingen. De relatie met het aangrenzende landschap ontbreekt.

Op de bodemkaart figuur 2, is het dal van de Schaarsbeek duidelijk herkenbaar als paarse veengrond. Op de hoogtekartaart figuur 3 is het dal als donkerblauw zichtbaar.

2.2 Van vestingpark tot natuurlijk beekdal

Het plangebied is in drie zones verdeeld met ieder een eigen karakter. Op deze manier kunnen het contrast tussen binnen en buiten de vesting, en bovendien de gewenste ontwikkelingen rond de Schaarsbeek en de buitenplaats worden gerealiseerd (zie figuur 8.). Het betreffen de zones:

1. Parkzone
2. Openbare weides
3. Beekdal Schaarsbeek

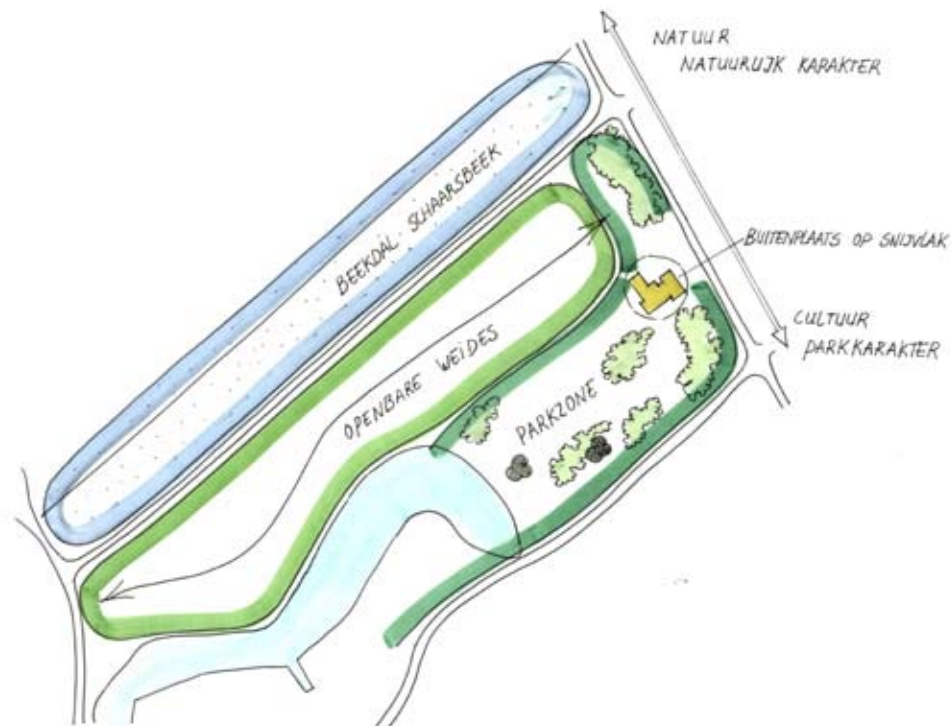
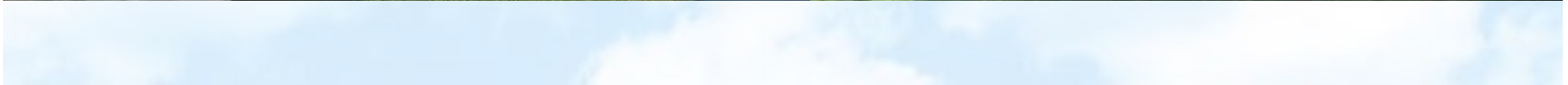

Fig. 8 Zonering

Referentiebeeld Parkzone Bredevoort

Parkzone Bredevoort

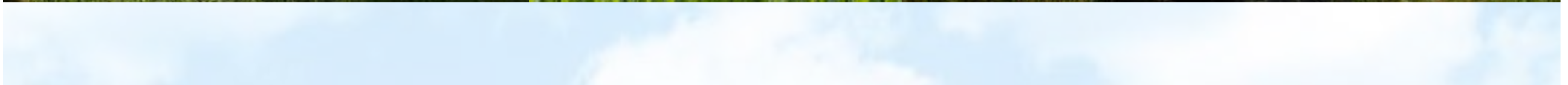
De parkzone krijgt een meer cultureel, parkachtig karakter, dat aansluit bij het karakter van het park binnen de vesting. Een halfopen landschap met struweel, enkele fraaie boomgroepen en gazons bepalen het beeld.

Het zicht op de vestinggracht en –wal wordt verbeterd door het grotendeels verwijderen van de aanwezige dichte rand. Enkele fraaie boomgroepen ter hoogte van de buitenplaats blijven gehandhaafd. Aan de randen wordt zelfs bos toegevoegd, zodat aantrekkelijke woonmilieu's ontstaan.

De parkzone blijft beperkt tot het gebied rond de buitenplaats. Een parkachtig karakter aan de noordzijde van de gracht moet worden voorkomen, omdat dit het ruimtelijk contrast tussen binnen en buiten de vesting verzwakt.

Referentiebeeld Openbare weides

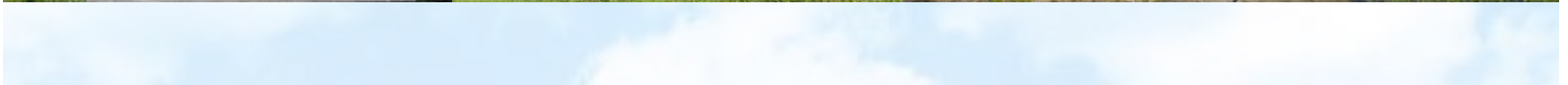
Openbare weides

De openbare weides vormen de zone tussen vestinggracht, buitenplaats en beekdal. Een zone die bedoeld is om echt open te zijn en te blijven, zodat een duidelijk contrast ontstaat met het gebied binnen de gracht.

Gedacht wordt aan extensieve begrazing van het gebied met een schaapskudde, waardoor een meer natuurlijk en afwisselend vegetatiepatroon kan ontwikkelen.

Referentiebeeld Beekdal Schaarsbeek

Beekdal Schaarsbeek

In het beekdal van de Schaarsbeek wordt gestreefd naar natuurontwikkeling volgens het model Moeraslandbeek. Het streefbeeld is een halfopen natdrasgebied met spontaan ontwikkelde wilgen, elzen en griend / broekbosjes.

Om dit te bereiken wordt de beek in een slingerend profiel gegraven. Aan de noordzijde krijgt de beek een vast profiel met een éézijdig onderhoudspad dat met de beek meeslingert. De zuidzijde van de beek wordt afgegraven tot een natuurlijk flauw talud, dat in hoogte en breedte varieert. Aan deze zijde tot aan de Ooievaardijk is er ruimte voor inundatie en eventueel (tijdelijke) waterberging. 's Winters mag het talud gedurende langere tijd onder water staan.

De verwachting is dat de vegetatie die zich hier ontwikkelt onder sterke invloed van de voedselrijke Schaarsbeek zal staan. Periodieke begrazing van de zone is mogelijk. Door gebruik te maken van een schaapskudde kan zowel de Ooievaardijk als het beekdal meegenomen worden.

Wanneer er vegetatie met riet en ruigtekruiden zoals zuring brandnetel bramen e.d. ontstaat, is een intensiever beheer noodzakelijk. In dat geval zal de vegetatie gefaseerd gemaaid en afgevoerd moeten worden.

Fig. 9 Inrichtingsschets

2.3 Paden en zichtlijnen

Het padenpatroon is in de parkzone rond de buitenplaats intensiever dan verder het open gebied in. De toegankelijkheid van het gebied neemt af, naarmate men verder richting het beekdal gaat. Ook de verschijningsvorm van de paden verandert van verhard in de parkzone, halfverhard in de openbare weiden tot aan vlonder-/ knuppelpaden in het beekdal. Op deze manier krijgt de ontwikkeling van natuur meer kans en wordt tevens de ontoegankelijkheid van het moeras nagebootst.

De zichtlijnen in het plan zijn georiënteerd op en vanaf belangrijke elementen, zoals uitkijkpunt, vesting, thee-koepel, buitenplaats en eventueel nieuw aan te brengen folly (bijvoorbeeld uitkijkhut). De zichtlijnen verbinden de verschillende planonderdelen met elkaar en zorgen voor samenhang. Enkele zichtlijnen vallen samen met paden, zodat ze ook al wandelend worden beleefd. Vanaf de folly valt de gehele moeraszone in lengte te overzien.

Bij de Ooievaarsdijk blijft de huidige functie en het gebruik als dijk behouden, en worden zelfs versterkt door de natuurontwikkeling en eventuele waterberging in het beekdal.

Op pagina 12 is de inrichtingsschets (figuur 9) voor het gebied weergegeven.

Historisch karakter Kruittorenstraat

Bestaande lintbebouwing langs Kruittorenstraat

2.4 Buitenplaats op het snijvlak van park naar openheid

Buitenplaats

Belangrijk is dat de buitenplaats de grootsheid en allure uitstraalt, die bij een buitenplaats hoort. Ten eerste wordt de grootsheid bereikt door het gehele plangebied visueel ruimtelijk tot de buitenplaats te laten behoren. Zichtlijnen en relaties vanaf en naar het hoofdgebouw moeten het gehele plangebied overzien en tot ver in de omgeving reiken. Met name is rekening gehouden met het uitzicht vanaf het hoofdgebouw op de kern van Bredevoort, op de gracht, op het open landschap ten noorden van de Schaarsbeek, op de Slingeplas en op de parkaanleg rondom het sportveldencomplex, en vice versa.

Daarnaast wordt de herkenbaarheid van de buitenplaats als grootse eenheid versterkt, door de buitenplaats te omlijsten met bomenrijen en de aanleg van bos in de hoekpunten van het plangebied. In de oksel van de Bolwerkweg en de Ooievaarsdijk en aan de Kruittorenstraat begrenzen nieuwe bosschages het gebied.

Hoofdgebouw

Het hoofdgebouw neemt een bijzondere positie in als schakel tussen de verschillende onderscheiden zones. Het krijgt door de ruimtelijke zonering twee duidelijk verschillende en aantrekkelijke woonkanten, één aan de halfopen parkzone en één aan de open weides en moeras.

Ontsluiting

De oprijlaan moet onopvallend, sober en onbeplant wordt ingepast in het open gebied.

Doordat het historische karakter (oude bestratingen en terreinmeubilair) dat de Kruittorenstraat in het centrum heeft, is doorgezet tot aan de Pastoorsdijk, is via de Kruittorenstraat een verbinding gelegd tussen centrum en buitenplaats (zie foto).

Extra rood

De mogelijkheden voor extra rood op de buitenplaats zijn in deze opdracht enkel vanuit landschappelijke optiek bekeken.

Indien ter exploitatie van de buitenplaats extra rood moet worden toegevoegd, gaat landschappelijk gezien de voorkeur uit naar plaatsing van enkele kleinere rode eenheden in de bosrand (zie figuur 9, pag.12).

Er gelden de volgende aandachtspunten:

- Het extra rood mag in hiërarchie niet concurreren met het hoofdgebouw; de eenheden moeten duidelijk kleiner zijn.
- Het extra rood mag geen aaneengeloten lint vormen, zoals de bestaande bebouwing langs de Kruittorenstraat (zie foto). Het moet zich daarvan onderscheiden, qua situering (rooilijn verder naar achteren), perceelsgrootte, landschappelijke inpassing en architectuur. Er lijkt landschappelijk gezien ruimte voor maximaal 3 bouwkavels.
- Ontsluiting kan om privacyredenen het beste via de Kruittorenstraat. De eenheden komen op deze manier heerlijk vrij te liggen in bos met vrij uitzicht richting open veld.

Populierenbos ten noorden van Ooievaarsdijk

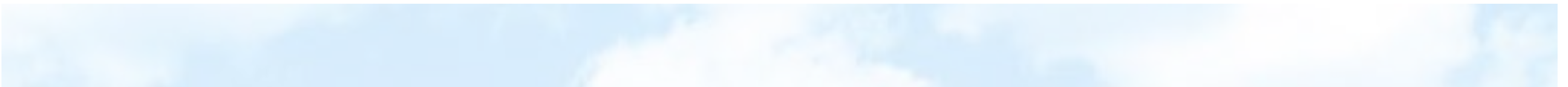
Gemengde singel langs gracht

Populierenrij ten zuiden van Ooievaarsdijk

Bomen en gemengde singel langs gracht

2.5 Effecten op flora en fauna

Flora- en faunawet

Om de effecten van de planrealisatie te toetsen aan de Flora- en faunawet is in het najaar van 2008 het verkennend onderzoek Flora- en faunawet uitgevoerd. Dit onderzoek komt tot de volgende conclusies.

Door de ontwikkeling van natte graslanden, natuurlijke oevers, bosjes, struwelen en ruigten ontstaan er langs de Schaarsbeek nieuwe groeiplaatsen en leefgebieden voor planten- en diersoorten. Voor de planrealisatie zal het elzenbos met populieren ten noorden van de Ooievaarsdijk moeten worden gekapt. De natuurwaarden van dit bosperceel zijn, door de geringe leeftijd van het bosje (maximaal 20 jaar) in combinatie met de eenvoudige onderbegroeiing van hoofdzakelijk grote brandnetel, naar verwachting beperkt. Vanuit ecologisch aspect vormen de plannen dan ook een verbetering. De bomen in het bosperceel hebben een te geringe diameter om holten en daarmee verblijfplaatsen van strikt beschermde vleermuizen of vogels te bevatten. Aandachtspunt is wel de mogelijke aanwezigheid van nesten van bijvoorbeeld roofvogels of uilen. Nadere informatie hierover is te vinden in de rapportage van de Quickscan in het kader van de Flora en faunawet.

De populieren aan de zuidkant van de Ooievaarsdijk worden in de voorgestelde uitwerking van het plan gekapt. Deze opgaande beplantingen vormen een vliegroute en foerageergebied voor vleermuizen. Belangrijk is dat de vliegroute en het foerageergebied gehandhaafd blijven. De wilgen, elzen en griend/broekbosjes in het beekdal van de Schaarsbeek kunnen deze functies op termijn overnemen. Voordat deze beplantingen goed zijn ontwikkeld dient de bestaande elzenondergroei behouden te blijven. Deze kan ten behoeve van de gewenste openheid als hakhout worden beheerd.

In de te kappen populieren en overige opgaande beplantingen in de rest van het plangebied kunnen holten aanwezig zijn die een functie hebben als verblijfplaats voor vleermuizen, uilen en spechten. Nader onderzoek voorafgaand aan de kap is om die reden noodzakelijk.

Boswet

De Boswet heeft tot doel om bossen te beschermen. Een oppervlakte bos dat wordt gekapt, moet 1:1 worden herplant. Als dat niet kan op dezelfde plaats, dan elders (compensatie). Onder de Boswet vallen alle beplantingen van bomen die groter zijn dan 10 are of, als het een rijbeplanting betreft, uit meer dan 20 bomen bestaan. Eénrijige beplantingen van populier en wilg langs landbouwgronden vallen echter niet onder de Boswet. Dit betekent dat het populierenbos ten noorden van de Ooievaarsdijk, het particuliere bosperceel en de aaneengesloten beplantingen rond de gracht en de toekomstige buitenplaats bij kap zullen moeten worden gecompenseerd. De populierenrij ten zuiden van de Ooievaarsdijk valt buiten de Boswet. Gestreefd wordt om het bos zoveel mogelijk te compenseren in de nieuw aan te leggen bossen rond de nieuwe buitenplaats. Wanneer dit niet voldoende is moet buiten het plangebied bos worden gecompenseerd.

2.6 Conclusies en aanbevelingen

- Het is raadzaam om (mogelijk in samenwerking met een subsidiebureau) nader onderzoek te doen naar de subsidiemogelijkheden.
- Afhankelijk van de uitkomsten van de studies kunnen nadere afspraken worden gemaakt over het eigendom, de inrichting en het beheer van de verschillende (deel)gebieden.
- Staatsbosbeheer gaat er vooralsnog vanuit dat op het perceel tussen Schaarsbeek en Ooievaarsdijk de gewenste hoge natuurdoelen (prioritaire natuur) niet kunnen worden bereikt. Dit betekent dat zij naar uitruil of verkoop van het eigendom streven. Wij bevelen aan om hierover in contact met Staatsbosbeheer te treden.
- Nader overleg is noodzakelijk ten aanzien van omvorming van het bosperceel dat in particulier eigendom is. De eigenaren zijn nog niet in het planproces betrokken.
- Bovenstaande aspecten kunnen tot gefaseerde uitvoering van het plan leiden. De planuitvoering is bijvoorbeeld afhankelijk van de medewerking tot omvorming van het particuliere bosperceel. Ook ecologische randvoorwaarden kunnen leiden tot een fasering in de uitvoering van werkzaamheden.
- In het kader van de Flora- en faunawet dienen te kappen bomen en overige opgaande beplantingen voorafgaand aan de kap te worden geïnspecteerd op mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen, uilen en spechten.
- Aanbevolen wordt om een concreet compensatieplan op te stellen, waarin de te verwijderen beplantingen en benodigde compensatie vanuit de Boswet en mogelijk de Flora- en faunawet overzichtelijk zijn uiteengezet.

